

Eriarvoisuuden tutkimus on saanut viime aikoina puhurin purjeisiinsa. Koneen säätiö järjesti toukokuussa suuren suosion saavuttaneen seminaarin otsikolla ”Jakautuuko Suomi?” ja seminaarin päälle vielä työpäpäivän, jossa työstettiin hankeideoita kesäkuussa aukeavaan kohdennettuun rahoitushakuun. Erityisesti haus- sa on sellaisia hankkeita, joissa tutkijat ja toimittajat käyvät yhdessä kiinni eriarvoisuuteen. Esimerkiksi tällaisesta yhteistyöstä seminaariin oli tilattu pääpuhujaksi London School of Economicsin kriminologi **Tim Newburn**, joka tutkimusryhmineen on toteuttanut *The Guardian* -lehden kanssa innovatiivisen yhteishankkeen Ison-Britannian vuoden 2011 katumellakoiden syistä ja taustoista. Tutkijat tutkivat ja toimittajat raportoivat sitä mukaa kuin tuloksia syntyy.

Yhteiskunnallinen jakautuminen on yhtenä kärkiteemana myös valtioneuvoston uudessa ”päättöksentekoa tukevassa selvitys- ja tutkimussuunnitelmassa” eli hallituksen uudessa tilaustutkimusten paketissa, jonka ensimmäiset tutkimukset tilataan jo kesän lopulla.

Eriarvoisuustutkimuksen noste ei rajoitu Suomeen eikä sosiaali- ja terveystieteisiin. Yleensä lähinnä luonnontieteisiin keskittyvä *Science*-leh-

ti on julkaissut erikoisnumeron ”Science of Inequality” (*Science* 23 May 2014). Kirjoittajakunnassa on kyllä myös tutkimusalalla vanhastaan tunnettuja tutkijoita, kuten supersuosittu taloustieteilijä **Thomas Piketty**, mutta mukaan mahtuu myös varsin eksoottisia avauksia. Eriarvoisuuspohtintoihin mukaan intoutuneiden fyysikoiden mielestä eriarvoisuuden ja siihen liittyvän epäjärjestyksen vääjäämättömyyttä voidaan selittää *termodynamiikan toisella lailla*. Tämän lain mukaan epäjärjestyneiden tilojen todennäköisyys on valtavasti suurempi kuin järjestyneiden (koska hiukkaset voivat järjestäytyä epäjärjestykseen monilla tavoin, mutta järjestykseen vain yhdellä tavoin) ja siksi kehitys kulkee todennäköisyyslaskennan lakien mukaan vääjäämättä kohti epäjärjestyä.

Hiukkasenko huikea analogia!

”Kevään suurimman ruotsalaisen populaarikulttuurisen tapahtuman Melodifestivalenin – ’Melon’ – naisjuontajalla, Nour El Refailla, oli tämän kauden ensimmäisessä jaksossa hihatton leninki, joka paljasti El Refainin kainalokarvapehkot. Tämän voi tulkita kertovan siitä, että naisten kainalokarvat ovat Ruotsissa sen verran luonnollinen ilmiö, että naisjuontaja pystyi näyttämään niitä. (...) Toisaalta, El Rafain kainalokarvat eivät säästyneet päivälehtien mielipidesivujen pahennukselta Ruotsissa- kaan, joten sielläkään ei olla vielä täysin valmiita hyväksymään naisia kaikkine karvoineen.

Voidaan ajatella, että Ruot-

sista löytyy erilaisia naisten kainalokarvoihin liittyviä epävirallisia normeja ja koodoja, jotka yhtäältä sekä tukevat että toisaalta paheksuvat kainalokarvojen vilahtelua. (...) jokin asia normalisoituu (esimerkiksi naisten kainalokarvat), mutta samalla syntyy myös hylkäämismekanismeja (raivoa kainalokarvoja kohtaan). Kun jokin on muuttumassa normaalliseksi käytännöksi, ihmisillä onkin usein suuri tarve osoittaa sitä, mitä tämä uusi käytäntö EI OLE. Normit myös havaitaan parhaiten kun niitä rikotaan tai kyseenalaistetaan.

Esimerkiksi naisten kainalokarvat saattavat vaikuttaa äkkiä ajateltuna hyvin banaalilta asialta, mutta itse asiassa niiden voi katsoa kertovan myös suurista kulttuurisista ja sosiaalisista ideoista ja trendeistä, joita ne heijastelevat. Miksi muuten ne herättäisivät raivoa? Koodien ja normien kautta viestitetäänkin aina jotain muuta niiden ilmeisimmän tarkoituksen lisäksi, ja meidän on oltava olla hyvin tarkkoja ja tietoisia normien erilaisista tarkoituksista ja funktioista. Normien tutkiminen on ikkuna kulttuuriin ja arvomaailmaan.”

Matilda Hellman Yhteiskuntablogiikassa 23.5.2014

Lancet-lehti julkaisi tammi- kuussa sarjan artikkeleita teemalla ”Research: increasing value, reducing waste”. Tämä polkaisi pystyyn Research Waste -palvelun pohtimaan kysymystä edelleen. On arvioitu, että jopa 85 prosenttia (lääketieteellisestä) tutkimuksesta me-

nee hukkaan. Hukkaan meneminen voi tarkoittaa monta asiaa: tutkimus ei toteudu, se jää kesken, se jää julkaisematta tai se raportoidaan niin puutteellisesti tai huonosti, ettei tutkimus tavoita yleisöään. Syyt voivat olla tutkijasta riippuvia tai riippumattomia. Tutkimusasetelma voi osoittautua toteuttamiskelvottomaksi tai sitä osata toteuttaa, tutkimusaineistossa voi olla sellaisia puutteita, ettei loppuraportointiin koskaan päästä. Tai jos päästäinkin, niin raportti ei läpäise vertaisarvioinnin seula. Tiedelehtien tuntema ilmiö ovat käsikirjoitukset, jotka kiertävät lehdestä toiseen työllistäen akateemista talkooväkeä eli anonyymi-arvioitsijoita, mutta eivät ylitä julkaisukynnystä.

On toki täysin tieteen idean mukaista, että kaikkea tutkittua ja kirjoitettua ei julkaiseta; muutenhan tieteellisessä arvioinnissa ei olisi mitään mieltä. Mutta se, että tutkimushanke jää kesken tai että kelpo tutkimustuloksia ei saada – syystä tai toisesta – puristettua julkaisuiksi, on resurssien haaskausta. Yllä esitetty määrällinen arvio menetetyistä tutkimuksista varmasti vaihtelee tutkimusaloittain, mutta joka tapauksessa kyse on tieteenalojen rajat ylittävästä ilmiöstä.

Jos maamme suurpetotutkijat tätä eivät vastusta, ilmiön voisi suomeksi nimetä *hukatutkimukseksi*.

YP:n avustajan, toimittaja **Tuula-Maria Ahosen** perustama Roska päivässä -liike täyttää tänä vuonna 14 vuotta. Liikkeen kotisivu www.roskapaivassa.net on käännetty vapaaehtoisvoimin yli 20 kielelle. Tänä vuon-

na, kun romanien kansallispäivä on ensimmäistä kertaa almanakassa, Roskaliikkeen kotisivu käännetään myös romanien kielelle. Ensimmäiset kaksi romanina, ylitarkastaja **Sarita Friman-Korpela** ja erikoissuunnittelija **Malla Laiti** ovat liittyneet liikkeeseen ja vievät kutsua eteenpäin.

Myös presidentit **Tarja Halonen** ja **Sauli Niinistö** ovat ilmoittautuneet liikkeen kannattajiksi. ”Roska päivässä -liike on suomalainen teko. On puhtaasti fiksua vastaanottaa Roskaliikkeen haaste”, sanoo Niinistö.

Ylen toimittaja **Satu Kraut-suk** ja hänen haastatteleman-
sa THL:n tutkija, lastentautien erikoislääkäri **Jarmo Salo** saavat YP:ltä tunnustuksen alkukesän hyväntuulisimmasta uutisjutusta. Juttu oli otsikoitu ”THL: Suomalaiset ovat erittäin isopäistä porukkaa” (Yle 27.5.). Uutisen varsinainen pihvi oli, että suomalaisissa neuvoloissa ei kannata käyttää kansainvälistä mittapuuta lasten pään mitauksissa, koska silloin liki puolet suomalaisista lapsista joutuisi jatkotutkimuksiin pään koon vuoksi – ja aivan turhaan. Toimittajan tiedusteltua selitystä suomalaisten poikkeukselliselle kuulakoolle, Jarmo Salo vastasi ykskantaan: ”Silloin, kun tänne on tullut asutusta, niin on vain sattunut tulemaan isopäisempää porukkaa. Isompia lakkeja pitää ostaa. Älykkyyteen iso pää ei korreloi mitenkään.”

Kaikki eivät kuitenkaan tyytynyt sattuma-selitykseen. Lääketeollisuus ry:n toimitusjohtaja **Jussi Merikallio** pysähtyi pohtimaan sosiaalisessa mediassa ilmiön evolutionaarista ulottu-

vuutta: ”Onko isopäisten tuleminen tänne sattumaa vai olisiko isosta päästä hyöty kun tänne sattuivat asettumaan vai aiheuttiko iso pää aikanaan tarpeen lähteä liikkeelle?”

Viime talvena edesmenneellä professori **Juha Partasella** oli tapana sanoa, että filosofia on kuin piparjuurta: oikein hyvää mausteena mutta ei sitä kestä pelkällään. Filosofi **Juha Rikaman** pohdinta Tieteessä tapahtuu -lehdessä (2/2014) maustakoon juuri sopivasti tätä YP:tä, jossa on taas esitetty liuta tutkimukseen perustuvia väitteitä todellisuudesta: ”Tieteellisen realismin väitettä, että ihminen voi paljastaa jo ennestään olemassa olevaa todellisuutta, voidaan pitää epä johdonmukaisena, koska tämän paljastamisenhan tekee mahdolliseksi vain hänen abstrahointiin ja symbolifunktion perustuva tietokykynsä. Kulloinenkin todellisuutemme määräytyy siis sillä perusteella, mikä on tietokykymme ulottuvilla. Toisaalta se, mitä nykytiede tietää todellisuudesta, ei ole aiemmin ollut ihmisten todellisuutta, joten todellisuutta ei voi rajoittaa kulloiseenkin tietämykseen. (...) Vain pääsemällä vaivalloisesti perille todellisuuden luonteesta hän voi jossain määrin vaikuttaa siihen, mikä on eri asia kuin todellisuuden luominen ihmisen omilla ehdoilla. Siis muna vai kana?”

Ajatusten Tonava ottaa vastaan tuoreita ja nasevia otoksia ajan ilmiöistä osoitteeseen yhteiskuntapolitiikka@thl.fi.